

Vykypěl, Bohumil

[Rauh, Gisa. Syntactic categories: their identification and description in linguistic theories]

Linguistica Brunensia. 2011, vol. 59, iss. 1-2, pp. 353-354

ISBN 978-80-210-5507-0

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115169>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

obavu, že zejména anglofonní badatelé v oblasti gramatikalizace si ji nepřečtou, protože většinou neumějí (dost dobře) německy. Po této obecně-teoretické kapitole přicházejí obecně-metodologická čtvrtá kapitola s exkurzivním dodatkem kapitoly páté o zajímavé otázce po možnostech rekonstrukce mluveného jazyka: v nich se – obecně i romanisticky – řeší problém, jak uchopit korpus textů, s nímž autor chce pracovat (*Die sprachexterne Seite und die Beschränkungen der Aussagefähigkeit*, s. 204–303; *Methodischer Exkurs: Bedingungen und Möglichkeiten der Rekonstruktion vergangener mündlicher Sprache*, s. 304–308); tuto část lze doporučit zase zejména textovým a korpusovým lingvistům. Nato přichází specialistické jádro knihy v šesté kapitole: samotná analýza listinného korpusu z hlediska toho, jak se v něm reflektují gramatikalizační změny od latiny k iberorománským jazykům (*Analyse der sprachentwicklungsrelevanten Phänomene im Urkundenlatein der Iberischen Halbinsel*, s. 309–496). Sedmá kapitola přináší závěry celé knihy (*Fazit*, s. 497–500).

Zda byla autorova snaha ve svých konkrétních aspektech úspěšná, musejí přirozeně posoudit romanističtí specialisté. Z obecného hlediska je třeba říct, že tato kniha – podobně jako například stejně korpusově založená nedávno vyšlá kniha bohemistická (Zikánová 2009) – ukazuje, že kvantitativní cestou možno jít. Jen je otázka, zda dosažené výsledky jsou zcela úměrně vynaložené námaze.

Literatura

- Heltoft, L. – Nørgård-Sørensen, J. – Schøsler, L. 2005. Grammatikalisierung som strukturforandring. In: *Grammatikalisierung og struktur*. Ed. L. Heltoft, J. Nørgård-Sørensen, L. Schøsler. København, 9–30.
- Mathesius, V. 1915. Několik poznámek k mým studiím syntaktickým a jejich kritice ve Vědě České. *Časopis pro moderní filologii* 4, 473–475.
- Norde, M. 2009. *Degrammaticalization*. Oxford.
- Výkypěl, B. 2006. *Essais zur Prager Typologie*. München.
- Zikánová, Š. 2009. *Postavení slovesného přísudku ve starší češtině (1500–1620)*. Praha.

Bohumil Výkypěl
vykypel@iach.cz

Gisa Rauh: Syntactic Categories: Their identification and description in linguistic theories. Oxford: Oxford University Press 2010. (Oxford Surveys in Syntax and Morphology, 7.) 376 S. ISBN 978-0-19-928143-5 29,99 £ (paperback)

Knihy Gisy Rauh, profesorky anglistické lingvistiky na univerzitě ve Wuppertalu, má důležité i zajímavé téma: identifikaci a popis gramatických kategorií (po americku nazývaných kategorie syntaktické). Důležité je toto téma zejména z teoreticko-metodologického hlediska uchopení jazyka, zajímavé pak zejména z empirického hlediska práce s jazyky.

Obsah knihy je následující. V úvodu se krátce vysvětluje téma a záměr práce (*Introduction*; s. 1–12). Druhá kapitola pojednává o „tradičním“ pojetí slovních druhů od antiky do 19. století (*The traditional parts of speech*; s. 13–30), třetí pak o gramatických kategoriích v americkém strukturalismu (*The American Structuralists' approach: Syntactic categories as distributional classes*; s. 31–53). Troufl bych si odhadnout, že tyto dvě kapitoly se historikům lingvistiky moc líbit nebudou, resp. tam v podstatě nenajdou nic, proč by je měli číst. Na to přichází kapitola věnovaná ranému chomskyánství, o níž platí v zásadě totéž, co o dvou kapitolách předchozích (*Syntactic categories in early Generative Grammar*; s. 54–81). Pátá kapitola pod svým neprůhledným názvem přináší pojednání o pozdějším vývoji chomskyánské teorie až do současnosti (*Categories, features, and projections*; s. 82–149). Pod podobně neprůhledným názvem se pak v šesté kapitole líčí generativistické alternativy k Chomskému (*Syntactic features, functional features, and feature structures*;

s. 150–205). Další kapitola pojednává o kognitivistickém pojetí gramatických kategorií (*Notional approaches to syntactic categories and Cognitive Grammar*; s. 206–263). V osmé kapitole se analyzuje lokalistické pojetí pádové gramatiky (*A notional-feature basis for syntactic categories in a Localist Case Grammar*; s. 264–321). Devátá kapitola pojednává o gramatických kategoriích v některých typologicky – na jazykovou různost – směřovaných teoriích (*Syntactic categories and language typology*; s. 322–388). Pokus o shrnutí přináší poslední kapitola (*Syntactic categories and parts of speech: Two types of linguistic categorization*; s. 389–400).

V krátké zprávě nelze obsažnou knihu Gisy Rauh podrobněji analyzovat. Dovolíme-li si její krátké zhodnocení, můžeme je vyjádřit zdánlivě odtažitou formulací, že ukazuje na docela rozšířený jev jisté absence kontinuity v současné německé obecné lingvistice či přinejmenším u některých jejich představitelů: nechceme tvrdit, že by se autorka měla zabývat přednostně či dokonce výhradně řešenými pojednávanými otázkami u těch německých či evropských autorů, kteří k tématu mají velmi co říct – např. u Hansjakoba Seilera nebo Petra Sgalla, ale je přece jen docela divné, že se v knize německé autorky s obecně formulovaným tématem pojednává výlučně o amerických teoriích, a hlavně je to škoda pro věc samu, protože zmínění i jiní autoři nám přijdou přinejmenším stejně deskriptivně-explicitivně silní jako autoři, na něž přišla řeč. V tomto kontextu se pak ani nedivíme, že autorka v samém závěru s vážnou tváří tvrdí, že poselstvím její knihy je, že „any categorization must first clarify what its basis is and what purpose it is to serve“ (s. 400).

Bohumil Vykypěl
vykypel@iach.cz

Pavel Novák: Lingvistika a jazyková realita. Výbor z díla. Editovali Jan Křivan, Jiří Januška a Jan Chomý. Praha: Akropolis 2010. 340 s. ISBN 978–80–87310–04–5. 320 Kč.

Hned na začátku chci pográtulovat editorům i nakladatelství k vydání tohoto svazku. Je to velmi záslužný čin, protože texty Pavla Nováka (1932–2007), „trostovského“ typu lingvisty, jsou tematicky široké, koncizně trefné, byť ne exhaustivní, ale o to inspirativnější a byly bohužel publikovány velmi rozptýleně. (Pokud jde o ediční stránku, omyly, přehlédnutí či chyby hledat ani vypisovat nebudu – ty nejsou jen v knihách, které nebyly vydány.)

Obsah knihy je následující. Kromě stručné předmluvy editorů (s. 9), ediční poznámky a rejstříků jmenného a věcného (s. 321–338) má svazek tři velké oddíly. Na začátku a na konci jsou dva „metaoddíly“. Na začátku jsou čtyři texty z různých stran uchopující Novákovo dílo analyticky. Jednak je to *Komentář k výboru z díla* (s. 11–18) od jednoho z editorů, Jana Křivana, užitečně shrnující témata Novákových textů v editovaném svazku, jednak jsou to texty tří Novákových lingvistických kolegů: Zdeněk Starý hodnotí Novákovo jazykovědné dílo vůbec (*A propos Pavel Novák*; s. 19–23), Jan Kořenský – žel trochu neuchopitelně – pojednává o jednom aspektu Novákova díla (*Pavel Novák gramatik*; s. 24–27) a Petr Sgall – naopak zajímavě a trochu vzpomínkově – píše o své spolupráci s Pavlem Novákem i o svých inspiracích jeho myšlenkami (*Nadějný mladý lingvista*; s. 28–33). Na konci svazku pak je pěkný rozhovor s Pavlem Novákem z roku 1997 (s. 301–306), Novákova životopisná data včetně literatury o něm (s. 307–309; doplnit by se sem mohlo encyklopedické heslo Nagy 2008) a zejména cenná Novákova bibliografie (s. 311–320). Jádrem knihy je uprostřed: 51 textů (49 publikovaných a 2 z rukopisu) Pavla Nováka, časově i tematicky pokrývajících celé jeho dílo (s. 35–297). Laskavý čtenář jistě neočekává, že teď budu postupně převypravovat obsahy Novákových textů nebo detailně hodnotit jejich myšlenky, což by zjevně nemělo ani smyslu ani jistého výsledku. Místo toho chci zmínit dvě věci, totiž – obojí podle mého subjektivního názoru – co by ve výboru bývalo ještě mělo být a které Novákovy texty jsou zvláště hodny pozornosti.

Pokud jde o chybějící texty, myslím, že by bývaly měly být zařazeny dva napsané společně s Oldřichem Leškou, a to jednak Leška–Novák (1968), jeden z nejlepších rozborů Mathesiovy